

לקט שאלות בנושא ניתוח פעלים ושמות הטיה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2019, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך קטע קצר, ובו מילים מודגשות. קרא אותן, וענה על הסעיפים שאחריו.

אדם נרקיסיסט מלא בחשיבות עצמית והתנהגות שלו מאפיינת בדרישה להערצה, בקנאה ובשחצנות. המנהיגים הנרקיסיסטים חושבים ששמורה להם הזכות לעקוף איסורים מוסריים. את הצלחות הם נוטים לזקוף לטובתם, ואילו בכשלונות שלהם הם מאשימים אחרים. כמו כן הם דורשים ציורת עיוור, מבקשים שיחמיאו להם ואינם מסוגלים לקבל בקורת.

א. (2) העתק מן הקטע מילה מודגשת שבה התיי"ו בסוף המילה שייכת לשורש. _____

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין.

— חזונו של המנהיג ממש. — יש מסרים שלא אוכל להזדהות איתם.

— נרקיסיסט הוא אדם המאהב בעצמו. — מנהיג זה חונן באישיות כובשת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

13. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות בצורת הבינוני.

- בלוח האלקטרוני **מְצָגוֹת** טיסות רבות, אף על פי שנמל התעופה **מְשָׁבֵת**.
 - מנהיג צנוע **נָכוֹן** להיוועץ באחרים כדי שלא לבחור בדרך **שְׁגוּיָה**.
 - מנהיג נרקיסיסט אינו **מוֹדֵה** בטעויותיו, ואיש ממונהגיו אינו **מְטִיל** ספק בדרכו.
- (1) באחד מן המשפטים שתי המילים המודגשות **אינן** באותו הבניין.
- הקף** את המשפט שבו **שתי** המילים **אינן** באותו הבניין, וציין מעל כל מילה את הבניין שלה.
- (2) בשני המשפטים האחרים, ציין בקו שלאחר כל משפט את הבניין המשותף לצמד המילים המודגשות במשפט.
- (3) העתק מן המילים המודגשות מילה השייכת לגזרת **נחי עו"י**.
- (4) • העתק מן המילים המודגשות מילה המורכבת משתי גזרות.
• כתוב את השורש שלה.

ב. — מנהיג אותנטי מאתגר את מונהגיו ו**מְעוֹרֵר** אותם לחשיבה.

הקף את הפועל המודגש שהוא באותה הגזרה של הפועל **מְעוֹרֵר**.

— המדינה **מוֹבִילֵת** לתהליך של הבראה כלכלית.

— ידו של המנהיג **מוֹשְׁטֵת** לשלום.

— האשמות קשות **מוֹטְחוֹת** בפני המנהיג.

ג. לפניך משפט, ובו שלוש מילים מודגשות.

בן גוריון ידע שסוד מנהיגותו טמון ביכולתו לכוון אל דעת הקהל ו**לְבַטֵּא** במודע או שלא במודע הרבה מאמונותיו ה**גְּלוּיּוֹת** וה**סְמוּיּוֹת**.

איזו משלוש המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה שלה? **נמק** את תשובתך.

ד. לפניך שני משפטים, ובהם אותה צורת פועל.

— כל עוד הגבול אינו **נְחָצָה**, על המנהיגים להשתדל שלא לבטל עמדות של אחרים.

— אם **נְחָצָה** את הגבול, אנחנו עלולים להיענש.

במה **דומים** הפעלים המודגשים בשני המשפטים? הקף את התשובה הנכונה.

בשורש בלבד בבניין בלבד בגוף בלבד בשורש ובזמן

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

14. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם ארבעה פעלים מודגשים.

- מנהיגה זו **שָׁרְתָה** את העם נאמנה.
 - לטענת המשורר, **שָׁרְתָה** עליו הרוח כאשר כתב את השיר המפורסם.
 - המדריך שיבח את החניכים: "**שָׁרְתֶם** בטקס את המנון התנועה, כפי שלמדתם, וְהִישָׁרְתֶם מבט לדגל".
- ציין ליד כל פועל את השורש ואת הבניין שלו.

- שָׁרְתָה** — השורש: _____ הבניין: _____
- שָׁרְתָה** — השורש: _____ הבניין: _____
- שָׁרְתֶם** — השורש: _____ הבניין: _____
- הִישָׁרְתֶם** — השורש: _____ הבניין: _____

הטיה

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- הנערה ה**נְהַנְתָה** לאות הסכמה.
 - המנהיגה ה**וֹנְתָה** את מצביעיה.
 - המפלגה **נְהַתָה** אחר המנהיג.
- לפניך טבלה, ובה משובצים שלושת הפעלים המודגשים.
כתוב את הבניין, את שם הפועל ואת שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים.

שם הפעולה	שם הפועל	הבניין	הפועל
			ה נְהַנְתָה
			ה וֹנְתָה
			נְהַ תָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

15. ב.

לפניך משפט, ובו שם פעולה מודגש.

מנהיג כריזמטי מעורר הַשְׁרָאָה והתלהבות.

לפניך ארבעה שמות פעולה.

הַשָּׂג, הַפְּרָדוֹת, הַדִּיפָה, הַתְּמָמוֹת

(1) הקף את שם הפעולה שהוא באותו הַבְּנִינַן של הַשְׁרָאָה.

(2) העתק את שלושת שמות הפעולה האחרים, וכתוב ליד כל אחד מהם את הַבְּנִינַן שלו.

שם הפעולה: _____ הַבְּנִינַן: _____

שם הפעולה: _____ הַבְּנִינַן: _____

שם הפעולה: _____ הַבְּנִינַן: _____

ג. לפניך שני משפטים.

— תָּם לב וניקיון כְּפִיִּים הכרחיים להתנהלות של מנהיג אותנטי.

— מנהיג צריך לעיתים לְהַעִז להתעמת ואף לסכן את עצמו כדי להשיג הישגים.

(1) מהי הגזרה המשותפת למילים תָּם, כְּפִיִּים ו לְהַעִז?

ד. לפניך שני משפטים.

I. מעצמה כלכלית נּוֹצֵרֶת אם המנהיגות היא אחראית ושקולה.

II. מחנכת הכיתה סיפרה במפגש הפרדה כי היא נּוֹצֵרֶת בליבה את הזיכרונות הנעימים מן הכיתה.

נתח את הפועל המודגש בכל אחד מן המשפטים.

נּוֹצֵרֶת (משפט I) — שורש: _____ בניין: _____

נּוֹצֵרֶת (משפט II) — שורש: _____ בניין: _____

16. ב.

לפניך משפט.

ההנהגה מְסִיבָה מעליה אחריות.

ציין את השורש ואת הַבְּנִינַן של המילה מְסִיבָה.

השורש: _____ הַבְּנִינַן: _____

בהקשר אחר המילה מְסִיבָה משמשת שם פעולה.

כתוב את השורש של שם פעולה זה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

הקף את המילה או המילים שבהן המ"ם אינה שורשית.

- "... חטאים חמורים שלעיתים אין עליהם מְחִילָה כלל". (טקסט ב)
- "הגנב לומד ערכי מוֹסָר..." (טקסט ב)
- החולד חי במְחִלָה מתחת לאדמה.
- קיבלנו אישור על מְסִירָה של החבילה ששלחנו.

ב. לשורש של המילה מְחִלָה יש כמה משמעויות.

כתוב את השורש של מְחִלָה, וציין שתיים מן המשמעויות של השורש.

השורש: _____

משמעות I: _____ משמעות II: _____

ג. לפניך שני משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- האסיר הִחֵל לרצות את עונשו.
 - החוק יוֹחַל בכל מוסדות החינוך.
- (1) הקף את הפועל שהשורש שלו שונה מן השורש של המילה מְחִלָה.
- (2) ציין את הגזרה של הפועל שהקפת. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

13. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים בצורת הסביל.

- לכל מערכת חינוך יש ערכים אשר היא מְצַוָּה להגשימם.
 - מחוץ לחממה המוֹנְנָת של בית הספר יש התחשבות מועטה בעברייני ובנסיבות חייו.
 - ההצדקה לענישה מוֹבֵאת בדברי חז"ל.
 - הנהג נדרש לפצותו על הרכוש שנִזְוֶק בתאונה.
- בטבלה שלפניך כתוב ליד כל פועל סביל את הפועל הפעיל המתאים (שמור על הגוף והזמן של הפועל).
שים לב: הוסף ניקוד לפעלים (1), (2) כדי לשקף את הגייתם.

פעיל	סביל
	(1) מְצַוָּה
	(2) מוֹנְנָת
	(3) מוֹבֵאת
	(4) נִזְוֶק

ב. לפניך משפט, ובו צורה סבילה נוספת: אם אין מענישים את העברייני, נראה שמידת הדין והצדק לְקוּיָה.

- (1) כתוב את צורת הפועל של הצורה לְקוּיָה. _____
- (2) הפעלים בסעיף א נוטים בבניינים סבילים. ציין במה שונה הצורה לְקוּיָה מפעלים אלה מבחינת הבניין ומשמעותו.

ג. הפועל מוֹשֵׁב הוא דר־משמעי. בלי הקשר אפשר לנתח אותו בשתי דרכים.
ציין את שני השורשים האפשריים, וכתוב ליד כל שורש שם פועל בבניין קל משורש זה.

- שורש I: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____
- שורש II: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

15. א. לפניך חידושי מילים של האקדמיה ללשון העברית.

מְקַר (קולר), גְּלָגְנוֹעַ (קורקינט ממונע), תְּחַפִּיף (שמפו), מְטַעֲנִית (טנדר)
מְצָלָה (מנגל, גריל), מְחִיקוֹן (טיפקס), שְׂמֵרָחַם (תרמוס)

(1) בטבלה שלפניך מיין את המילים לפי דרכי התצורה שלהן.

הלחם	בסיס וצורן סופי (גזירה קווית)	שורש ומשקל (גזירה מסורגת)

(2) העתק את המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל, וכתוב לכל מילה את השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

16. א. "כל אדם חָטָא שלא ייתכן שהרשעים [...] לא יבואו על עונשם". (טקסט א)

לפניך רשימה של שמות פעולה:

הוֹרָאָה, הָאָטָה, שְׁפִיטָה, כְּפָרָה, הַכָּלָה

(4) כתוב שני שמות עצם מן השורש של הפועל חָטָא במשקלים שונים. _____

המרה

ב. לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- רבים סבורים שעבריינים יִרְאוּ מפני העונש ולא יעברו עבירה.
- חשוב שהעונשים על עבירות חמורות לא יִרְאוּ קלים מדי בעיני הציבור.

בטבלה שלפניך כתוב לכל אחד מן הפעלים את השורש שלו, את הבניין שלו ואת הפועל בהווה יחיד באותו הבניין.

פועל — הווה יחיד (הוסף ניקוד לפעלים כדי לשקף את הגייתם הנכונה).	בניין	שורש	
			יִרְאוּ
			יִרְאוּ

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך קטע על פי טקסט 1, ובו מילים מודגשות.

I המונח "חדשות כזב" כולל קשת רחבה של הַטְעָיוֹת וּבְדִיּוֹת. באחת מן הכתבות הַדְּוֵעוֹת לשמצה
II פורסם כי יש חיים על הירח. "החדשות מהירח" הֶצְגוּ באופן שנועד לְשׁוֹת להן מְדָה של אמת.
III המאמרים נלקחו כביכול מכתב עת מְדַעִי, הובאו בהם נתונים כמותיים רבים, ובצידם תיאור של הטלסקופ
IV ששימש לְגְלוֹי.

א. במה המילים הַטְעָיוֹת, בְּדִיּוֹת (שורה I) נבדלות זו מזו? הקף את התשובה הנכונה.

בגזרה, במשקל, בסוג הצורן הסופי, בחלק הדיבור

ב. ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

דְּוֵעוֹת (שורה I): השורש _____ הבניין _____

נוֹעַד (שורה II): השורש _____ הבניין _____

ג. • ציין את הבניין של שם הפועל לְשׁוֹת (שורה II). _____

• כתוב פועל בבניין הפעיל שנגזר מן השורש של לְשׁוֹת _____

• כתוב פועל בבניין התפעל שנגזר מן השורש של לְשׁוֹת _____

ד. בכל אחת מן המילים: הֶצְגוּ, מְדָה (שורה II) יש דגש המציין עיצור חסר. ציין ליד כל מילה את העיצור החסר בה.

הֶצְגוּ: העיצור החסר _____

מְדָה: העיצור החסר _____

ה. לפניך זוגות של מילים. הקף את הזוג ששתי המילים שבו שייכות לאותה הגזרה של המילה גְלוֹי (שורה IV).

• פְּנוּי , מְלוּי

• עָשׂוּי , רְצוּי

• נָשׂוּי , שְׁגוּי

• מְצוּי , קָרוּי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

13. א. לפניך משפט על פי טקסט 3.

כשמנהיג כלשהו מזכיר את המושג "פייק ניוז" הוא מתכוון למאמרי דעה המנוגדים לעמדה שלו, לחדשות שלדבריו הן חדשות מוטות.

(1) ציין את הבניין של כל אחת מן המילים שלפניך.

מְנוֹגְדִים _____ , מְטוֹת _____

(2) כתוב שני שמות פעולה מן השורש של המילה מְטוֹת, לפי ההנחיות האלה:

שם פעולה בבניין קל _____

שם פעולה בבניין הפעיל _____

(3) • מבין זוגות המילים שלפניך, הקף את שני הזוגות שהשורש של שתי המילים בהם זהה.

הַגְדָּה, הַגְדָּה

הַגְנָה, הַגְנָה

אוֹכַל, אוֹכַל

הַשִּׁיר, הַשִּׁיר

• העתק כל אחת מן המילים שבזוגות שלא הקפת, וציין את השורש של כל מילה.

(4) העתק מן המשפט שבראש סעיף א צורת בינוני המשמשת בתפקיד שם עצם.

ב. לפניך ארבעה צירופים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

נְשִׂאוֹת ארצות הברית; מְשׂוֹא פְּנִים (ותרנות וסלחנות, אפליה לטובה של אחד הצדדים);

נְשׂוֹא פְּנִים (נכבד, חשוב); מְשׂוֹא להערצה

הקף את המשפט שהנאמר בו נכון:

• כל ארבע המילים המודגשות נוצרו באותה דרך תצורה.

• כל ארבע המילים המודגשות נגזרו מאותו השורש.

• כל ארבע המילים המודגשות הן צורות בינוני.

• כל ארבע המילים המודגשות בצירופים שייכות לאותו חלק דיבור.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

14. א. לפניך ידיעת הבהרה שפורסמה במרשתת, ובה מילים מודגשות.

בכל הקשור להודעה שהופצה אמש, הקוראת לתושבי ירושלים להתכונן לסערה, אפשר להירגע: מדובר ב"פייק ניוז". להלן התגובה של דוברות עיריית ירושלים: "את ההודעה שהופצה ברשתות החברתיות לא פרסמה עיריית ירושלים, ועל פי התחזית לא צפויה סערה בירושלים בסוף השבוע הקרוב".

(1) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק שלוש מילים מגזרת ע"ו.

_____ , _____ , _____

(2) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק מילה אחת מגזרת נחי פי"ו.

(3) כתוב פועל בבניין נפעל, בזמן עבר ובגוף נסתרת מאותו השורש של הפועל צפוייה.

15. א. לפניך הנחיה לזיהוי חדשות כזב.

בהנחיה הודגשו מילה או מילים. ענה על השאלות.

II. שימו לב לכותרת. בדקו אם היא קשורה לתוכן הידיעה או אם היא מגזמת, דרמטית,

מעצבנת במיוחד או לא ראלית.

• ציין את את השורש, את הבניין ואת שם הפועל של הפועל שימו.

שורש _____ בניין _____ שם הפועל _____

• מבין המילים המודגשות בהנחיה II, העתק את שני שמות התואר שהם בצורת בינוני, וציין את הבניין של כל אחד מהם.

• ציין שתי נקודות דמיון בתצורתם של שמות התואר המודגשים שבהנחיה II.

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

15. ב. בהנחיות III-I שלעיל משמשים הפעלים: בָּרְרוּ, שִׁימוּ, בְּדָקוּ, בְּדָקוּ.

ההנחיות:

I. בָּרְרוּ מיהו המחבר.

II. שִׁימוּ לב לכותרת. בְּדָקוּ אם היא קשורה לתוכן הידיעה או אם היא מְגֹזְמֶת, דְּרַמְטִית,

מְעַצְבֶּנֶת במיוחד או לא רְאָלִית.

III. אם הידיעה מופרכת, בְּדָקוּ אם היא פורסמה באתר סאטירי.

(1) ציין את הזמן (הדרך) של פעלים אלה. _____

(2) בעברית יש דרכים נוספות לניסוח הנחיות. לפניך ההנחיה: בָּרְרוּ מיהו המחבר.

נסח הנחיה זו בדרך אחרת.

16. א. לפניך שלוש מילים שיש להן שורש משותף.

- דִּבָּה – אשמת שקר, דברי שקר הנאמרים על מישהו בכוונה להזיק לו.
- לְדוֹבֵב – להביא אדם לידי דיבור.
- לְדַבֵּב (בתחום הקולנוע) – לתרגם פס קול של סרט תוך התאמת התרגום לתנועות השפתיים של הגיבורים.

(1) ציין את השורש המשותף לשלוש המילים. _____

(2) ציין את הבניין המשותף לשני שמות הפועל לְדוֹבֵב, לְדַבֵּב. _____

(3) השלם את המשפט שלפניך.

שם הפועל לְדוֹבֵב נוטה על דרך גזרת _____, ואילו שם הפועל לְדַבֵּב נוטה על דרך גזרת _____.

ב. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

- בקרוב אֶזַם תוכנית חדשה לפיתוח חשיבה ביקורתית.
- המורדים זָמְמוּ לתפוס את השלטון.
- ברגע האחרון סיכלה המשטרה מְזַמָּה של ארגון פשע לפרוץ לאחד הבנקים.
- זהו מְיִזָּם חדש בבתי הספר בצפון הארץ.

בטבלה שלפניך מיין את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי השורש, וציין בראש כל עמודה את השורש של

המילים שבה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א.

לפניך ארבעה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- העיקרון השלישי שמנוצל עד **הַנֶּם** הוא צמצום הפער בין הניצחון להפסד. (מתוך טקסט 2)
- ידוע שילדים בגיל ההתבגרות הם **הַתְּמִימִים**, ויש אנשים שמנצלים זאת.
- "וַיְהִי כְכֹלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד **הַתְּמִים**". (דברים ל"א, כ"ד)
- היא הבטיחה שתגיע בזמן, ואני ל**תְּנִי** שוב האמנתי לה.

(1) ציין את הגזרה המשותפת למילים המודגשות במשפטים. _____

(2) ציין שני מאפיינים של הגזרה שציינת, ו**הדגם** כל אחד מהם על פי מילה אחת מן המילים המודגשות.

מאפיין 1: _____ מילה מדגימה: _____

מאפיין 2: _____ מילה מדגימה: _____

(3) בטבלה שלפניך מיין את המילים המודגשות לשתי קבוצות על פי משמעותן במשפטים, וציין בראש כל

עמודה את המשמעות של המילים בה.

משמעות I :	משמעות II :

ב.

לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- החברה מסיקה מסקנות ממחקרים על משחקי מחשב מסחריים ו**מְחִילָה** אותן על דור חדש של משחקים טיפוליים (על פי טקסט 3). _____
- בערב יום הכיפורים היהודי מבקש **מְחִילָה** מאלה שפגע בהם. _____
- בטיול ראינו **מְחִילָה** של חפרפרת. _____

ציין לאחר כל משפט את ה**שורש** של המילה המודגשת בו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

13. א. (1) נתח כל אחד מן הפעלים שלפניך לשורש ולבנין.

נוֹכְחִים שורש _____ בניין _____

נוֹכְחִים שורש _____ בניין _____

(2) לפניך שני משפטים. שבץ בכל משפט את הפועל המתאים למשמעות המשפט מבין השניים:

נוֹכְחִים או נוֹכְחִים. שים לב: עליך להעתיק גם את הניקוד.

- לדעת פסיכולוגים ואנשי חינוך, הוריהם של מתבגרים צריכים להיות _____ בבית בשעות אחר הצוהריים ולפקח על פעולות ילדיהם.
- הורים רבים _____ לדעת כי ילדיהם עדיין זקוקים לפיקוח ולהכוונה.

ב. לפניך היגדים שהוצגו למשתתפים בסקר, שמטרתו לבדוק את מידת התמכרותם לטלפון החכם.

- הַהֲתַעֲסָקוֹת בַּטֵּלְפֹּן הַחֶכֶם שְׁלִי תוֹפֶסֶת חֶלֶק חָשׁוּב בְּחַיִּי.
- אֲנִי חוֹשֵׁב עַל הַטֵּלְפֹּן הַחֶכֶם שְׁלִי גַם כִּשְׁהוּא אֵינּוּ בְּהַשֵּׁג יָדִי.
- קִשָּׁה לִי לְהִמָּנַע מִן הַשְׂמוּשׁ בַּטֵּלְפֹּן הַחֶכֶם גַּם בְּזִמְן הַרְצָאָה.

(1) הקף בהיגדים ארבעה שמות הנוטים במשקלי שמות הפעולה.

(2) מבין השמות שהקפת, העתק שניים השייכים לאותו הבנין. _____

(3) ציין את השורש של כל אחד מן השמות שהעתקת בסעיף ב(2). _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

14. לפניך משפט על פי טקסט 3, ובו מודגשים שני שמות פועל: **לְכַוֵּן** ו**לִירוֹת**.

במשחקי פעולה במחשב השחקן חייב להחליט, בתוך שנייה בערך, באיזה כלי נשק לבחור, לאן **לְכַוֵּן** ומתי **לִירוֹת**.

א. לפניך רשימה של שמונה מיילים הגזורות מן השורש של שם הפועל **לְכַוֵּן**.

כֵּן, הִכִּין, כָּוֵן, הִכּוֹן, נְכוֹן, הִכְוִין, כּוֹוֵן, הוֹכֵן

(1) בטבלה שלפניך מייין את המילים שברשימה לפי הבניינים.

קל	נפעל	הפעיל	הופעל	פיעל

(2) ציין את הגזרה המשותפת לכל המילים שברשימה. _____

(3) אף על פי שכל המילים שברשימה שייכות לאותה הגזרה, מקצת המילים נטויות על דרך גזרת השלמים.

הקף ברשימה את המילים הנטויות על דרך גזרת השלמים.

(4) כתוב שני פעלים מן השורש של הפעלים שברשימה, לפי ההנחיות שלפניך.

• פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך הגזרה שציינת בסעיף א(2). _____

• פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך גזרת השלמים. _____

ב. (1) **הקף** את צורת העתיד בגוף נוכח (גוף שני, יחיד) הנכונה של שם הפועל **לִירוֹת**.

תִּיכָה, תִּיכֶה

(2) לפניך ארבעה צירופים, ובהם מיילים מודגשות. מבין המילים המודגשות **הקף** את המילים שנגזרו

מאותו השורש של שם הפועל **לִירוֹת**.

המוֹרָה לעברית, בלי מוֹרָא ופחד, יְרִית הפתיחה, הוֹרָה מלווה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

15. א.

לפניך רשימת שמות של משחקי ילדים, ובה מיילים מודגשות.

איש תְּלוּי, פרה עֲנֹרֶת, חבילה עוֹבְרֶת, מְחַבְּוֹאִים,

סבתא סוֹרְגֶת, צוֹלְלוֹת, דג מְלוּחַ

(1) מבין המיילים המודגשות, העתק שתי מיילים שאינן צורות בינוני, וציין את המשקל של כל מילה.

המיילה: _____ המשקל: _____

המיילה: _____ המשקל: _____

(2) מבין צורות הבינוני שברשימה העתק רק את צורות הבינוני הסביל. _____

ב.

השלם את הקטע שלפניך.

משחקי כְּדוּר עדיין נפוצים בימינו.

מן המילה כְּדוּר נגזרה המילה כְּדוּרִי שמשמעותה היא דבר עגול, שנראה כמו כדור.

משמעות צורן הגזירה הסופי במילה כְּדוּרִי היא _____ .

המילה כְּדוּרֶת היא החלופה העברית לבאולינג, והיא נוצרה בדרך של _____ .

דרך התצורה של המילים כְּדוּרִיסל, כְּדוּרְגָל היא _____ .

דוגמה למילה נוספת שנגזרה באותה דרך תצורה של המילים כְּדוּרִיסל, כְּדוּרְגָל היא המילה

_____ מטקסט 3, שורה 2.

מן המילה כְּדוּר נגזר השורש המרובע כ-ד-ר-ר. השורש המרובע כ-ד-ר-ר נוצר בדרך של _____

_____ .

16. ג. שמות הפועל לְטַלְפֵן, לְצַיֵץ (בטוויטר) רווחים בעברית. נוסף עליהם נוצרו בלשון הדיבור גם לְגַגֵל ולְפַסֵּבֵק.

(1) ציין את הבניין המשותף לכל ארבעת שמות הפועל האלה. _____

(2) רק לאחד מארבעת שמות הפועל יש שורש עברי. הקף אותו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך חמישה משפטים, ובכל אחד מהם שתי מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- I. החברה הישראלית הִחֲלָה לקדש את הַתְּעוֹדָת הַבְּגָרוֹת. _____
 - II. כִּךְ מְשַׁנֵּים את הַתְּדָמִית של החינוך המקצועי. _____
 - III. הַהֲשִׁיגִים של תלמידים רבים אינם מאפשרים להם להתקבל לאוניברסיטה, ומנהלי בתי הספר המקצועיים רוצים לשנות מִצָּב זה. _____
 - IV. במאבקם של מתנגדי החינוך המקצועי חֲבִינָה ההנחה שהמסלול העיוני מְיֻטָּב עם כל התלמידים. _____
 - V. אם בתי הספר יקבלו רק תלמידים שגִּרְיִים באזורים מסוימים, הפערים בחברה יגדלו, והניעות החברתית תִּתְמוּטָט. _____
- (1) הקף את שני המשפטים שבהם שתי המילים המודגשות הן מאותה הגזרה. כתוב בקו ליד כל משפט שהקפת אה הגזרה המשותפת לשתי המילים.
- (2) משלושת המשפטים שלא הקפת, בחר שני משפטים, והשלם את הטבלה:
העתק לטבלה את המילים המודגשות, וציין את השורש של כל אחת מהן.

המילה	השורש

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2018, מס' 11281

13. א. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

— הַמְּלוֹנָאִי מתלונן על מחסור בעובדים.

— התעשיינים מעוניינים בַּהֶצְטָרְפוֹת כוח עבודה מקצועי לשוק העבודה.

כתוב את דרך התצורה של אחת משתי המילים המודגשות, והסבר את דרך היווצרותה.

כתוב מהי המשמעות של הצורן הסופי או של המשקל של המילה שבחרת.

ג. לפניך משפט.

תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מוכשרים.

השלם את הטבלה שלפניך: העתק מן המשפט רק את צורות הבינוני, ציין את הבניין, את השורש

ואת חלק הדיבור של כל אחת מן המילים שהעתקת.

חלק דיבור	שורש	בניין	צורת הבינוני

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281

14. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם חמישה פעלים מודגשים – ארבעה מהם סבילים, ואחד מהם אינו סביל.

קרא את ארבעת המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. בעתיד **מִתְכַּנֵּן** בניית בתי ספר מקצועיים ליד מפעלים.

II. כל אחד צריך לְהִשְׁתַּכֵּר בכבוד.

III. היה חשש שמא תלמידים יִסְלְלוּ לחינוך מקצועי, וכבר בגיל 14 יִחְרֹץ גורלם לעבוד בעבודת כפיים.

IV. ההסללה ההפוכה נִגְרָמָה בשל סגידה בלתי מתפשרת להשגת תעודת בגרות.

(1) הקף שני פעלים סבילים מאותו הבניין.

(2) בחר בפועל סביל אחד שלא הקפת, וכתוב אותו בצורת הפעיל. שמור על הגוף ועל הזמן של הפועל.

(3) כתוב את הפועל שאינו סביל בזמן עתיד, גוף מדבר (גוף ראשון, יחיד).

ב. לפניך משפט המעובד מטקסט 1 (שורה 10), ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

בתי ספר רגילים **מכוונים** לרוב למסלול של השכלה גבוהה.

את הפועל המודגש אפשר לקרוא בשתי צורות: **מְכַוְּנִים** או **מְכַוְּנִים**.

(1) לשתי צורות הפועל יש מן המשותף, אך הן גם שונות זו מזו.

לפניך פריטים דקדוקיים. הקף רק את הפריטים הדקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל.

זמן שורש בניין גוף

(2) השורש של הפועל **מְכַוְּנִים** נוטה על דרך השלמים. אולם יש לשורש זה נטייה גם על דרך גזרת נחי עו"י.

כתוב פועל באותו השורש ובאותו הבניין של הפועל **מְכַוְּנִים** על דרך גזרת נחי עו"י.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2018, מס' 11281

ג. לפניך ארבעה משפטים, ובהם שש מילים מודגשות. מיינ את המילים בטבלה שלפניך על פי הגזרה הכתובה בראש כל עמודה.

- (1) יש תחומי לימוד שעוסקים במה שרְצוּי ולא במה שְׁמֻצוּי.
- (2) אנשי מערך הרפואה החליטו שלא לְשֻׁבַּת עוד.
- (3) מוסד אקדמי צריך לְהִקְנוֹת לסטודנטים יכולות הבנה וחשיבה.
- (4) הנוסעת נְחַתְתָּה בארץ אתמול, וכבר היום עלתה למטוס, והוא הִמְרִיא חזרה לארצה.

נחי ל"א	נחי ל"ה	שלמים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2018, מס' 11281

15. ב. לפניך רשימת מילים.

הקף רק את המילים הנוטות באותה הגזרה של המילה תִּלְמִיד.

תַּעֲנִית, תִּפְרִיט, מִפְחִית, תִּבְנִית, מִחְלִיט

ג. לפניך משפט, ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים שאחריו.

מערכת החינוך אינה מְסִיָּרָה את אחריותה מתלמידים שלומדים במסלול המקצועי.

(1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל מְסִיָּרָה שבמשפט.

השורש של הפועל מְסִיָּרָה: _____

הבניין של הפועל מְסִיָּרָה: _____

(2) בהקשר אחר, המילה מְסִיָּרָה יכולה לשמש שם עצם (שם פעולה).

כתוב את השורש ואת המשקל של השם מְסִיָּרָה.

השורש של השם מְסִיָּרָה: _____

המשקל של השם מְסִיָּרָה: _____

16. ב. לפניך רשימה של שמונה שמות נוטים במשקל שמות הפעולה.

הַשְּׂבָחָה, הַדִּיקָה, הַקָּוָה, הוֹפְעָה,

כְּלָכְלָה, טִיּוֹב, הַמָּרָה, פְּרִסוֹם

(1) מיין בטבלה שלפניך את השמות על פי בניינים.

(2) כתוב את הבניין בראש כל עמודה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

10. א.

לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

לכל משפט כתוב את הגזרה של הפועל המודגש ואת המשמעות של הפועל.

- החופשה תִּנְמָה והתלמידים שָׁבוּ למסלול הלימודים.

הגזרה: _____

המשמעות: _____

- הוא תִּנְמָה על הבחירה בחברו הביישן לתפקיד המוביל במשימה.

הגזרה: _____

המשמעות: _____

כתוב שם עצם מן השורש של הפועל תִּנְמָה: _____

ב.

לפניך משפט ובו צורות בינוני.

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת אליו: שם עצם, שם תואר, פועל.

נתונים מוטעים שמוזנים במחשב מובילים אותו למסקנות משובשות.

11. א.

לפניך שתי קבוצות של פעלים, II-I.

I. גוֹרֵר, שוֹלֵל, פוֹרֵר, צוֹלֵל

II. מֵאֵט, מֵרֵר, מֵגֵן, מֵסֵב

(1) העתק מכל קבוצה את הפועל שהוא בבניין פיעל.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(2) לכל קבוצה כתוב את הבניין המשותף לשאר הפעלים.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(3) • מהי הגזרה המשותפת לכל הפעלים בקבוצה II ? _____

• הוכח את קביעתך באמצעות הפועל מֵסֵב. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

12. א. לפניך שתי קבוצות של מילים, II-I.

לכל מילה מקבוצה I התאם מילה מקבוצה II מאותו הבניין. כתוב את זוגות המילים ואת הבניין של כל זוג.

I. סְפּוּק, מְצוּי, אֶדְמָה, יַחְתֵּם

II. הַשְּׁעָנוּת, מְרוּמָם, הַשְּׁתוּקוֹת, לָזוּן

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

ג. לפניך שלושה שמות פועל בבניין קל.

ליד כל אחד משמות הפועל כתוב פועל מאותו השורש, בבניין הפעיל, בזמן עבר, בגוף נסתר.

לְדַעַת _____

לָזוּז _____

לְנַסֵּעַ _____

13. ג. מהי צורת העתיד של הפועל דוֹמָה? הקף את התשובה הנכונה.

יְדַמָּה, יְדַמָּה, יְדַמָּה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

14. א. "הם **מְשַׁלְּיִם** את עצמם שאולי הפעם יצליחו." (טקסט ג, פסקה ח)

(1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל **מְשַׁלְּיִם** במשפט זה.

השורש: _____

הבניין: _____

(2) • בהקשר אחר יש לפועל **מְשַׁלְּיִם** משמעות אחרת. כתוב משפט, ושבץ בו את הפועל במשמעות האחרת.

• כתוב את השורש ואת הגוף של הפועל במשפט שכתבת.

השורש: _____

הגוף: _____

(3) ציין שני פרטים דקדוקיים **המשותפים** לשתי צורות הפועל **מְשַׁלְּיִם**. _____

ב. לפניך שלושה פעלים.

נוֹעֵצָת, מוֹבְּלָת, מְתַעֵדָת

(1) לאחד מן הפעלים יש שתי דרכי ניתוח ושתי משמעויות שונות. **הקף** אותן.

(2) כתוב את שתי המשמעויות של הפועל, ולכל משמעות כתוב את השורש של הפועל וכתוב שם פעולה

משורש זה.

I. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

II. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א. לפניך קטע על פי הפסקה הראשונה מטקסט 2, ובו פעלים מודגשים.

1 המבוגרים הולכים ומאבדים את חשיבותם, מפני שמה שהם יכולים ללמד את הצעירים כבר אָגוֹר וּמְתַעַד
2 במכונות החכמות. ככל שנקדש את החדשנות וככל שבחיינו יתרופף הקשר לערכי העבר, יוֹסִיפוּ הזקנים
3 ויאבדו את ערכם. הניסיון הנצבר בתודעתם של מבוגרים אינו מועיל לצעירים בני זמננו, ואולי אף מַזִיק,
4 ולשווא נִקְוֶה על כך.

(1) ציין את השורש של הפעלים: יוֹסִיפוּ (שורה 2) _____ מַזִיק (שורה 3) _____

(2) ציין את הבניין של הפעלים: מְתַעַד (שורה 1) _____ נִקְוֶה (שורה 4) _____

(3) I. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים

שנוצרו מאותו השורש של הפועל אָגוֹר שבשורה 1 בקטע.

- מַאֲגִירי מידע
- אני מקווה שאָגוֹר ליד הוריי.
- האוֹגֵר הוא בעל חיים מסדרת המכרסמים.
- עליי לתקן את המְגִירָה שבשולחן הכתיבה שלי.
- אשר יִגְרָתִי בא לי.

II. העתק את המילים שלא הקפת בתת-סעיף I (3), וציין את השורש של כל מילה.

(4) כתוב את צורת העתיד בגוף מדבר (גוף ראשון, יחיד) של הפועל יכולים (שורה 1): _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

12. א.

לפניך משפטים ובהם צורות פועל מודגשות, הנוטות בחמישה בניינים.

- פעמים רבות הצעירים מִיִּטְיָבִים לדעת מן המבוגרים כיצד להתנהג בחברה.
 - האם צריך לְשׁוֹב ולהזכיר שנפולאון הצעיר היה חד לאין שיעור מנפולאון המבוגר?
 - בעבר נהגו לְמַנּוֹת אנשים לתפקיד לפי הוותק.
 - האוכלוסייה הולכת ומְזַדְקֶנֶת.
 - צעירים רבים אינם מוֹדָעִים לחשיבות ההקשבה למבוגרים.
- (1) מבין שבעת הבניינים בעברית, אילו שני בניינים אינם מיוצגים בצורות הפועל המודגשות שלעיל?

(2) כתוב פועל הגזור מן השורש של המילה מוֹדָעִים ונוטה באחד הבניינים שציינת בתת-סעיף א (1).

ב.

לפניך רשימה של מילים מודגשות.

נְרָאִית, זְקַנְי הַשְּׁבֵט, יְתָרוֹן, מִישׁוֹרֵי חַיִּים,
נְסוּי, מַדַּע בְּדִיוֹנִי, תְּמִימוֹת, לְשִׁיקוֹ אֶתֶר

(1) ברשימת המילים המודגשות הקף רק את אותיות יו"ד השורשיות.

(2) לפניך רשימת מילים.

הקף את המילים הנוטות באותו המשקל של המילה מִישׁוֹר.

מְשַׁעוֹל, תִּינּוֹק, מֵתוֹן, מְסֻתוֹר, כְּנוֹר, מְזֻמּוֹר

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

13. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

את הילדים עדיין מלמדים שלגיל ולניסיון יש חשיבות. לילדים גדולים יש יותר **זְכוּת** מלילדים קטנים. למשל, הם **רְשָׁאִים** להישאר **עֵרִים** עד שעה מאוחרת. מה אומרים לקטנים? כאשר תגדלו **תִּהְיוּ** אף אתם מן הזכויות האלה.

(1) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה? _____

מהי גזרתה? _____

מה הגזרה המשותפת למילים האחרות? _____

(2) לפניך רשימת מילים. **הקף** את המילים שנגזרו מאותה הגזרה של המילה **רְשָׁאִי**.

קִנְאִי, פְּנָאִי, מְצָאִי, תִּנְאִי, מְלָאִי, בְּלָאִי

14. א. (1) לפניך צירופים ומשפטים ובהם מודגשים שמות פעולה.

בְּקָרַת איכות **בְּנִית** תוכניות **הִקְלָה** בתורנויות **תִּפְעֹל** של אתר הבית

חברים באו לבקר בלי **הִתְרָאָה**. כללי ה**הִסָּק** הם כללים בסיסיים בלוגיקה ובמתמטיקה.

בטבלה שלפניך מייין את שמות הפעולה לפי בניינים, וציין את הבניין בראש כל עמודה.

(2) כתוב את שם הפועל של שם הפעולה **הִתְרָאָה**. _____

ב. במקרים רבים שם הפעולה אינו מתאים בבניין לפועל שאת פעולתו הוא מציין.

לפניך ארבעה שמות פעולה. **הקף** את שם הפעולה ש**אינו** מאותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מציין.

ה**חִלְטָה**, ה**שְׁעָרָה**, גְּרוּשׁ, הוּבְלָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

15. א. לפניך צירופים, ובהם מודגשים שמות עצם במשמעות בעלי תפקיד או בעלי מקצוע.
- חִילִים משוחררים, מוֹרִים צעירים, מְהַנְדְּסִים בתחילת דרכם, רוֹפְאִים ותיקים, מְמַחִים בתחום המתמטיקה, קַרְיָנִים בטלויזיה, מְנַהֲלִים של מפעלים
- (1) העתק רק את השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

-
-
- (2) ציין את המשקלים של שמות העצם האחרים.
-

- ב. לפניך משפט ובו צורות בינוני.
- למה מעסיקים בישראל אינם מעסיקים עובדים מבוגרים?
- ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת לו: שם עצם, שם תואר או פועל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא את הקטע, וענה על השאלות שאחריו.

כמה דקות לפני טקס פתיחת המכבייה ה־15 אָרַע אסון נורא: גשר עץ אשר הֶצַב מעל נחל הירקון המזוהם קרס. עשרות ספורטאים נפלו לנחל. לקראת המכבייה ה־16 הוקם לראשונה אגף המטפל בנושא הבטיחות, כדי להבטיח שמקרים כאלה לא יִשָּׁנוּ.

(1) ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים בקטע.

הפעלים	שורש	בניין
אָרַע		
הֶצַב		
יִשָּׁנוּ		

(2) הקף את צורת ההווה באותו הבניין של הפועל יִשָּׁנוּ.

שְׁנוּיִים מְשֻׁנָּים נְשָׁנִים מְשֻׁנָּים

(3) במשפט שלפניך כתובה מילה פעמיים: פעם בצורה המשקפת הגייה נכונה ופעם בצורה המשקפת הגייה שגויה.

הקף את הצורה המשקפת את ההגייה הנכונה.

גשר עץ הוצב מעל נחל הירקון המְזָהָם / מְזָהָם.

ב. לפניך קטע, ובו רשמים מטקס הפתיחה של המכבייה העשרים. בקטע מילים מודגשות – מקצתן תקינות ומקצתן אינן תקינות.

במכבייה נְכַרְכְּוִים יחד הפן הספורטיבי, האישי והציוני. דוגמה לכך הייתה בטקס הפתיחה של המכבייה העשרים: סְפוֹרְטָאִי קנדי הֶצִיעַ נישואין לבת זוגו כשהוא נרגש וּמְעוֹדָד מצהלות של אלפי הצופים. אין ספק כי מאירועים כאלה נוֹלְדוֹת אגדות.

(1) מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים שאינן תקינות.

(2) בחר במילה אחת שהקפת, וענה על אחד מן הסעיפים II-I שלפניך.

I. הסבב במונחים דקדוקיים מדוע המילה שבחרת אינה תקינה.

או

II. נקד את המילה שבחרת באופן שישקף הגייה נכונה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2017, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא אותו, והשלם את הטבלה שאחריו.

אני מתבונן בבני דור ה־Y, ואני כְּמֵהָ לאמצע אל ליבי. אני חָס על התבגרותם הפֶּה מוקדמת. אני מביט בהם, אך מבטם נעוץ במסכי המחשב והטלפון: הם מִיטִיבִים לנצל את המכשירים הדיגיטליים. מנות הטלוויזיה שדור זה הָאָבֶס בהן מגיל אפס לא הוֹתִירוּ מקום לתמימותם של בני דור זה: הם גְּרָשוּ מגן עדן עוד בטרם חָווּ אותו ממש.

לפניך טבלה, ובה הפעלים המודגשים בקטע. כתוב את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הפועל	השורש	הבניין
כְּמֵהָ		
חָס		
מִיטִיבִים		
הָאָבֶס		
הוֹתִירוּ		
גְּרָשוּ		
חָווּ		

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2017, מס' 11281

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- השימוש בטלפון החכם מְתָאִים כיום לכל אדם.
 - צעירים רבים מְמַרְים את פי הוריהם.
 - הורי דור ה-Y מְרַשְׁים לילדיהם לבלות שעות רבות מול המסך.
 - דור ההורים מְפַנְים אט-אט את יתרונות הטכנולוגיה הדיגיטלית.
- (1) מניין את הפעלים המודגשים לשתי גזרות, על פי ההקשר של כל אחד מן הפעלים במשפט. רשום בראש כל עמודה את שם הגזרה.

הגזרה: _____	הגזרה: _____

- (2) בהקשרים אחרים אפשר לנתח שניים מן הפעלים שבסעיף ב בדרך נוספת. בחר אחד משני הפעלים האלה, הצע דרך אחרת לניתוחו (שורש, בניין, זמן, גוף), ושבץ אותו במשפט משלך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה מבניין הפעיל.

II	I
הִלְוִיָּה	הִלְוָאָה
הִשְׁקִיָּה	הִשְׁקָאָה
הִשְׁרִיָּה	הִשְׁרָאָה

(1) מהי הגזרה המשותפת ל**כל** שמות הפעולה? _____

(2) איזו מן הקבוצות אינה בנויה על פי מאפייני הגזרה שציינת? _____

(3) ציין על פי איזו גזרה היא בנויה. _____

(4) הבא דוגמה **משלך** לשם פעולה מבניין הפעיל, השייך לגזרה שציינת בתת־סעיף (3).

_____ (5) המילים בקבוצות מסודרות בצמדים.

באיזה צמד שתי המילים נושאות את אותה המשמעות? _____
בחר ב**אחד** מן הצמדים ה**אחרים**, ושבץ כל שם מן הצמד שבחרת במשפט שיבטא את המשמעות שלו (סך הכול – שני משפטים).

ב. לפניך קבוצת מילים: **מְלוּי, בְּטוּי, חֲטוּי**
הסבר במה דומה קבוצה זו לקבוצה שכתבת עליה בתת־סעיף א (2), ובמה היא שונה ממנה.

ג. לפניך רשימת מילים.

מְחַאָּה, מְחַמָּאָה, הַחִיאָּה

הקף את המילה או המילים מן הגזרה של המילה **קָרְיָן**.

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 75281

ד. לפניך משפטים ובכל אחד מהם מודגשת מילה בשתי צורות.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. עובדה שאין לְהַכְחִישָׁה / לְהַכְחִישָׁה היא שחלק גדול מן התפילה מורכב מבקשות

בכל תחומי החיים.

II. המאמץ החוזר וְנִשְׁנָה / נִשְׁנָה להתפלל בכוונה מוליד תפילות של אמת.

III. התפילה מְגִיעָה / מְגִיעָה עד כיסא הכבוד.

(1) בכל משפט הקף את הצורה הנכונה.

(2) בחר בשתיים מן הצורות שהקפת, ונמק בנוגע לכל אחת מהן את בחירתך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך משפט וקטע קצר על פי הטקסטים, ובהם מילים מודגשות.

- בעבר הַשְׁתַּת החינוך בארץ על ערכים כגון טובת הכלל והחברה, אולם כיום החברה הישראלית מְתַגַּמֶּלֶת על הישגים אישיים.
- ההגשמה בקיבוץ אינה יכולה לְהַחֲשֵׁב עוד ליעד עיקרי. כיום תנועות הנוער מְעַרְבוֹת בְּעִשְׂיָה החינוכית והציבורית, והן מסגרת לְשִׁיחַ עֲרָכִי על פי עֲרָכִי מְגַלֶּה העצמאות וצורכי השעה של מְדִינַת ישראל. דוֹמָה שמימתן של תנועות הנוער היא לְהוֹכִיחַ בכל פעם מחדש כי הוֹלָמוֹת אותן מילות השיר: "שירה, הנוער, שיר עתידנו".

א. ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

הַשְׁתַּת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְתַגַּמֶּלֶת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְעַרְבוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____
לְהוֹכִיחַ	שורש:	_____	בניין:	_____
הוֹלָמוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____

ב. ציין את הבניין של שם הפועל לְהַחֲשֵׁב שבקטע. _____

ג. מהי צורת העתיד של הפועל דוֹמָה שבקטע? הקף את התשובה הנכונה.

דְּמָה יְדָמָה דָּמָה יִדְמֶה

ד. בקטע מודגשים השמות עֲשִׂיָה, שִׁיחַ, מְגַלֶּה, מְדִינָה

(1) מבין השמות האלה הקף רק את השמות שנגזרו מגזרת ע"ו/י.

(2) ציין את השורש של כל אחד מן השמות האחרים.

ה. תנועות הנוער הן מסגרת לשיח עֲרָכִי על פי עֲרָכִי מגילת העצמאות.

מבין שתי המילים המודגשות הקף את המילה שיש בה צוּרן גזירה, וציין את משמעותו. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ז, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א.

לפניך צירופים ומשפטים. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

אָצַר יצירה. אוֹצַר תערוכה נוֹצְרִים זיכרונות מוֹצֵר תעשייתי
מְצוֹר על העיר החברה מְצַרָה על עגמת הנפש שנגרמה לנוסעים.
תּוֹצְרֵת כחול-לבן

(1) מן המילים המודגשות, הקף רק את המילים הגזורות מן השורש י/ו-צ-ר.

(2) העתק את המילים שאינן גזורות מן השורש י/ו-צ-ר, וציין את השורש

של כל אחת מן המילים שהעתקת.

ב.

לפניך שלושה שמות פועל מן השורש י/ו-צ-ר. ציין את הבניין של כל אחד

משמות הפועל, וכתוב את שם הפעולה של כל אחד משמות הפועל.

לִיצַר הבניין _____, שם הפעולה: _____
לְהוֹצִיר הבניין _____, שם הפעולה: _____
לִיצַר הבניין _____, שם הפעולה: _____

ג.

לפניך שני פתגמים הלקוחים מן המקורות. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

I. "אוי לי מיוֹצְרִי ואוי לי מיֹצְרִי" (התלמוד הבבלי).

II. "כי הנה כחומר ביד היוֹצֵר" (מן הפיוט).

(1) ציין לאיזה חלק דיבור שייכות המילים המודגשות בשני המשפטים.

(2) על פי המילים המודגשות בשני המשפטים, ציין שני מאפיינים של חלק הדיבור שצינת בסעיף ג(1).

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2016, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך צירופים או משפטים ובהם מילים מודגשות. ציין את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

I. פעילויות במים מְתַנּוֹת באישור ההורים. _____

_____ מְתַנּוֹת קטנות.

II. אין מוֹצָא. _____ מְמַצְאִים חשובים. _____

III. מְקוֹם מרוחק. _____ מְשַׂרְדְּנוּ מְמַקְּם במרכז העיר. _____

IV. העובד תִּרְץ את איחורו. _____ אל תִּנְרָד לחצר עכשיו! _____

ב. לפניך רשימת מילים.

נָדַד, טלפון נִדָּד, ציפורים נוֹדְדוֹת, הַנִּיד בראשו,
נע ונָד, לְנִדְנִיד, נְדוּי, תִּנְנוּדָה, נִידָת משטרה

(1) הקף את כל המילים ששורשיהן נ-ו-ד/נ-י-ד.

(2) ציין את המשמעות הכללית המשותפת לשורשים נ-ו-ד/נ-י-ד.

(3) העתק כל אחת מן המילים שלא הקפת, וציין את השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

11. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- (1) עד סוף 2016 צפויים להגיע ל**מדינות** אירופה מיליוני פליטים. בעקבות **תופעה** זו עלולה להתרחש **תפנית** היסטורית אדירה.
 - (2) מי ש**מתבונן** במהגרים ה**מגיעים** לאדמת אירופה **נוכח** לדעת כי הם אינם נרתעים מן הקשיים ה**צפויים** להם.
 - (3) מדינות אירופה רוצות ל**השיג** כוח עבודה זול, עם זה עליהן לנהוג ב**הבנה** כלפי המהגרים שנמלטו מארצות מוצאם, ו**לתת** להם תנאי מחיה נאותים.
 - (4) היו ש**העזו להתריע** על זרם הפליטים הגובר לאירופה ודרשו לעצור אותם.
 - (5) התכניות לקליטת המהגרים באירופה **יטעו** תקוות בלב המהגרים.
- שים לב: המשימות בסעיפי השאלה נוגעות למילים המודגשות בלבד.

א. — העתק את כל הפעלים מן הגזרה של הפועל **יטעו**.

— ציין איזה פועל מבין הפעלים שהעתקת הוא בבניין של הפועל **יטעו**.

ב. העתק שני שמות מן הגזרה של הפועל **מתבונן**. כתוב את הגזרה המשותפת.

השמות: _____ הגזרה המשותפת: _____

ג. העתק פועל ושם מגזרת נחי פי"ו. _____

ד. העתק שם מן הגזרה של הפועל **צפויים**. _____

ה. במשפט (4) כתובים הפעלים **העזו**, **להתריע**.

— ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים.

העזו _____ **להתריע** _____

— קבע איזה משני השורשים הוא שורש תנייני. _____

פְּרַט את דרך ההיווצרות של הפועל משורש זה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. לפניך קטע שהודגשו בו פעלים ושמות פועל.

אנו מוּצָפִים בשלל גירויים המפתים אותנו לצרוך מזונות מסוימים, והדברים נְכוּנִים ביחוד בנוגע לילדים. למשל, שתייה של משקה קל מסוים עשויה לְהִרְאוֹת כמו בחירה עצמאית, אך לעתים היא נוֹבֵעַת מהיותו זול, מלא בסוכר המְעוֹרָר תחושה טובה. על ההורים לְגוֹנֵן על ילדיהם: להיות מְעֵרִים בבחירת המזון המוגש להם ולְהוֹרִישׁ לילדיהם דפוסי תזונה נכונים.

א. לפניך טבלה, ובה הפעלים ושמות הפועל שבקטע. נתח בה כל פועל לשורש ולבניין.

הפועל	השורש	הבניין
מוּצָפִים		
נְכוּנִים		
לְהִרְאוֹת		
נוֹבֵעַת		
מְעוֹרָר		
לְגוֹנֵן		
מְעֵרִים		
לְהוֹרִישׁ		

ב. ליד כל אחד מן הפעלים שלפניך, כתוב פועל מאותו השורש, אך בבניין אחר.

מוּצָפִים _____

נְכוּנִים _____

ג. כתוב שם עצם מן השורש של שם הפועל לְגוֹנֵן. _____

ד. הקפ את צורת העתיד של שם הפועל לְהִרְאוֹת.

אֶרְאֶה אֶרְאֶה אֶרְאֶה אֶתְרְאֶה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מרכיב 70%, חורף תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א.

לפניך שמונה מילים שהן צורות בינוני בנקבה.

מְנַחֵה נְדוּנָה מְפַלֵּית נוֹדַעַת

מְאֵטָה מְסִתּוֹבֶבֶת מוֹכְנָה מְשִׁתְנָה

לפניך טבלה. **שבץ** כל אחת מן המילים במשבצת המתאימה לה בטבלה.

הקפד לשבץ את המילה כראוי על פי גזרתה ובניינה.

התפעל	הופעל	הפעיל	נפעל	בניין / גזרה
				נחי פ"ו
				נחי ל"ה
				ע"ו
				כפולים

ב.

לפניך קטע משיר לחמוטל, שכתב חיים נחמן ביאליק.

מָה אוֹכְלָה

חֲמוּטָל?

פְּרֵי הַגֶּן

מְלוֹא הַסֵּל!

[...]

מָה לוֹמְדָה

חֲמוּטָל?

אֶל תִּשָּׂאֵל

אֶל תִּשָּׂאֵל

חֲמוּטָל

לֹא לוֹמְדָה כָּלָל!

(לקוח מן האתר זמרשת – זמר עברי מוקדם www.zemereshet.co.il)

הקף בשיר שתי מילים בצורת בינוני בנקבה, וכתוב את הצורה הנהוגה בימינו

של כל אחת מן המילים. _____ , _____

ג. על פי שני הסעיפים א-ב, ציין את שני צורני הנטייה בבינוני נקבה בעברית.

(שים לב: סעיף ד בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מרכיב 70%, חורף תשע"ו, מס' 11281

ד.

לפניך רשימת שמות עצם בנקבה. השמות מציינים בעלות תפקיד או עיסוק.

מַלְכָּה שׁוֹפֵטֶת מְדַרְיָכָה חֵילֶת מְרַצָּה חֲלוּצָה שְׂגֵרִיָּה

(1) הקף את כל השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) בחר באחד מן השמות הנוטים במשקלי הבינוני, שיכול לשמש הן פועל הן שם

עצם, וחבר שני משפטים:

משפט I – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא פועל: _____

משפט II – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא שם עצם: _____

(3) בחר בשם אחד מרשימת השמות הנוטים במשקלים אחרים (לא במשקלי הבינוני).

העתק אותו, וציין את משקלו.
